

Den ideelle bådbyggerelev

'Den ideelle bådebyggerelev' – et rids

Den ideelle bådebyggerelev.....	3
Formål	3
Mismatch mellem forventninger og jobindhold?	3
Ikke nok jobs at få?	5
Tilstrækkelige forudsætninger for at klare arbejdet i bådebygger-branchen?	7
4 typer bådebyggere.....	10
Opsummering	11

Den ideelle bådebyggerelev

Dette notat beskriver, hvorfor mange bådebyggere forlader branchen forholdsvis hurtigt efter endt uddannelse. Undersøgelsen bygger på interview med ledere fra 5 værfter (som alle er godkendte praktikvirksomheder og som aktuelt har uddannelsesaftaler med elever). 4 af de interviewede ledere er ejere/medejere af bådeværfter og 1 er afdelingschef på Vikingeskibsmuseet. Ligeledes bygger undersøgelsen på interview med 3 elever, der er i gang med bådebyggeruddannelsen og har en praktikplads.

Formål

Formålet med undersøgelsen er at finde årsager, der kan begrunde, hvorfor så mange færdiguddannede bådebyggere hurtigt forlader branchen igen. Undersøgelsen skal af- eller bekræfte to hypoteser om, hvad dette hurtige skift væk fra branchen skyldes:

- Der er et mismatch mellem forventninger til jobindhold hos de unge, der vælger uddannelsen, og den jobvirkelighed, de møder - eller at der i det hele taget ikke er jobs at få, som uddannelsen kvalificerer til.
- De unge, der vælger uddannelsen, har ikke de tilstrækkelige forudsætninger, der skal til for at kunne klare de krav til kompetencer, der reelt er nødvendige for at kunne klare arbejdet i branchen.

Mismatch mellem forventninger og jobindhold?

Som resultat af undersøgelsen kan det til dels bekræftes, at der er et mismatch mellem forventninger til jobindhold hos de unge, der vælger uddannelsen, og den jobvirkelighed, de møder. Nogle af dem, der vælger at påbegynde bådebyggeruddannelsen, har forventninger om, at arbejdet som bådebygger indeholder mere træarbejde, aptering og lignende håndværksmæssige opgaver. Da de moderne både i dag hovedsageligt bliver lavet af glasfiber, består størstedelen af arbejdet på bådeværfterne af glasfiberarbejde, som er mere groft og hårdt arbejde.

På Vikingeskibsmuseet bygges der både, men på de fleste andre værfter består arbejdet udelukkende af reparationer, service og vedligeholdelse af både. Nogle af værfterne kan stadigvæk bygge både på bestilling, men det er flere år siden, at de har bygget en båd. Dette er blevet effektiviseret og de mindre danske bådeværfter kan ikke konkurrere med de større værfter og med udlandet.

En stor del af arbejdet på værfterne består ligeledes af bådehåndtering dvs. klargøre både og hive dem op og sænke dem ned i vandet. En elev fortæller, at dette arbejde ikke er nært så *"sjovt eller udfordrende"*.

Mange har forventninger om, at arbejdet som bådebygger består i at bygge træbåde og drømmer derfor om at sidde med en økse og bygge gamle træbåde fra bunden af. Det betyder, at kun få får deres forventninger indfriet og derfor vælger nogle at skifte branche.

Det sjove og populære arbejde er således træarbejdet, og drømmen for mange er at arbejde på bådeværftet på vikingeskibsmuseet. Vikingeskibsmuseet får over 100 ansøgninger om året, men de har kun en elev ad gangen. Desuden er det primært erfarne bådebyggere, der ansættes på Vikingeskibsmuseet. Grundet dette kan det være svært at få indfriet denne drøm, da der kun findes Vikingeskibsmuseet i Roskilde og Fregatten Jylland, som stadig arbejder på denne måde.

Faget tiltrækker mange eventyrlystne mennesker. Mange vælger uddannelsen, fordi det lyder spændende og eksotisk og fordi de kan godt lide at sejle. Det beskrives som *"et drømmende job"* og forklares ved, at unge fyre drømmer om at bygge deres egen båd og sejle ud i verden. Nogle drømmer om at sejle jorden rundt og gør dette efter endt uddannelse. Efter at have fået opfyldt deres drøm, vælger nogle at forlade branchen og arbejde med noget andet.

Hård branche

Samtidigt er det en hård branche, som meget andet håndværksarbejde. Arbejdet er hårdt fysisk - en af lederne har selv fået dårligt knæ som arbejdsskade. En elev fortæller bl.a., at det kom bag på ham, hvor meget det kræver fysisk: *"man kan godt mærke det på sin krop"*. Da han lige var startet i praktikken, var han meget træt i hele kroppen, når han kom hjem. Derudover arbejdes der med kemikalier og giftige stoffer, så håndtering af dette er en del af bådebyggerfaget. Det vurderes, at nogle bådebyggere skifter branche, fordi det er fysisk nedslidende, men det lader ikke til at være flertallet. Der forekommer ikke meget rutinearbejde, fordi det som regel er meget varierende arbejdsopgaver.

Ikke nok jobs at få?

Det kan bekræftes, at der i det hele taget ikke er nok jobs at få, som uddannelsen kvalificerer til. Der er ikke nok kunder til bådeværfterne, så den lave efterspørgsel på lystbåde i Danmark gør det svært at få job som bådebygger. Branchen har været hårdt ramt af krisen - at sejle er en luksushobby og en nichebranche. Faget er meget vigende og følsomt over for konjunkturerne, da det er folks fornøjelser og derfor det første, folk sparer på. I Jylland ser det lidt anderledes ud. På vestkysten er der mere fiskeri og generelt flere jobs, som gør branchen lidt mere stabil i den del af Danmark.

Der ses et mønster i dag, hvor den moderne familie køber en båd og efter 3-4 år vil de prøve noget andet, nogle vil fx hellere have et sommerhus. Ikke ligeså mange har lystbåde på samme måde som for 25 år siden. En af eleverne udtaler, at branchen er hårdere ramt, end han havde regnet med. Det gør, at flere elever overvejer at læse videre, blive selvstændig eller blive tømrer. Mange elever samt færdiguddannede bådebyggere har ofte en egeninteresse og passion for både. Det betyder, at en del vender tilbage til faget igen senere hen efter at have prøvet kræfter med noget andet.

Mange stopper, men hvad gør de så?

På de besøgte værfter har alle lederne haft op til flere elever, der er sprunget fra – oftest indenfor det første år. Også alle ledere og elever kender flere bådebyggere, der i dag har skiftet branche, efter de blev færdiguddannede. En leder udtaler endda, at *"det er et fåtal, der fortsætter i branchen"*. Flere af deres medstuderende er blevet tømrer eller snedker (og en er blevet gulvlægger). Dette er et nærliggende skift, fordi man lærer meget tømrer- og snedkerarbejde gennem uddannelsen som bådebygger. Det er et alsidigt fag, som giver mange muligheder.

Skiftet til byggebranchen skyldes flere jobmuligheder men også akkordarbejdet. Bådebyggere er timelønnede modsat byggebranchen, og akkordarbejdet giver mulighed for mere løn. Andre skifter over til andre brancher, der giver bedre løn, en er fx skraldemand i dag. Det synes dog ikke at være lønnen, der er afgørende for, at mange skifter branche.

En anden del af bådebyggerne har valgt at blive lærere på bl.a. produktionsskoler. Det nævnes også, at nogle er blevet kulisseyggere i film- og teaterbranchen og andre skifter til en helt anden branche, her nævnes bl.a. kunster, skolelærer, dagpleje og politimand.

Videreuddannelse er også aktuelt for nogle færdiguddannede bådebyggere. Der er eksempler på svende, der har læst videre til arkitekt, bygningskonstruktør, maskinmester samt andre fag, der ligger uden for faget som fx politibetjent.

En del af de bådebyggere der bliver i branchen, bliver ofte selvstændige. På et af værfterne er cirka halvdelen af de uddannede elever efterfølgende blevet selvstændige. Den anden halvdel af elever, der er udlært der, er ikke længere i faget. Nogle af de interviewede elever kunne også godt tænke sig at blive selvstændige, dog kræver det bl.a. noget kapital. Derudover er det ofte ikke lige så store opgaver,

man kan få som selvstændig. Det foregår typisk ved, at man kører rundt til kunder og laver mindre reparationsopgaver. Her er nogle andre vilkår, end hvis man er på et bådeværft.

Sidst men ikke mindst tager flere bådebyggere efter endt uddannelse til udlandet. Flere bådebyggere har en drøm om at arbejde i udlandet og mulighederne er desuden langt større. Den danske bådebyggeruddannelse er samtidig en eftertragtet og anerkendt uddannelse i udlandet. En leder har fx været i Frankrig og i Caribien og arbejdet som bådebygger. Andre bådebyggere har arbejdet i Grønland, Norge, Tyskland, USA, Brasilien mv. Arbejdet som bådebygger ved især den franske Riviera beskrives som en stor drøm for mange bådebyggere. Størstedelen af bådebyggerne vil gerne (efter at have været ude at sejle eller arbejde i udlandet) have et job i København eller nær deres bopæl og er ikke villige til at rejse langt væk for at få et job. Derfor vælger mange at skifte branche.

Det er som nævnt ikke kun uddannede bådebyggere, der stopper i branchen. Allerede på skolen falder mange elever fra. Omkring 1/3 del falder fra ofte inden for det første år og allerede under grundforløbet på skolen.

Tilstrækkelige forudsætninger for at klare arbejdet i bådebygger-branchen?

Det kan hverken be- eller afkræftes, om de unge der vælger uddannelsen, ikke har de tilstrækkelige forudsætninger, der skal til for at kunne klare de krav til kompetencer, der reelt er nødvendige for at kunne klare arbejdet i branchen. Dette skyldes, at det er meget individuelt, hvilke kompetencer eleverne har erhvervet sig på skolen, alt efter hvor seriøse de har været, deres tidligere erfaring, samt flair og motivation for faget. En leder udtaler eksempelvis, at nogle er naturtalenter ift. arbejdet og andre kan næsten ingenting. På samme måde er det forskelligt, hvad en færdiguddannet bådebygger kan, alt efter hvor han/hun har været i lære. En elev fra Vikingeskibsmuseet bliver eksempelvis dygtig til at bygge gamle træbåde fra bunden af, og en bådebygger, der har været i lære på et bådeværft, hvor arbejdet primært består af mindre reparationer eller groft glasfiberarbejde, har fået nogle andre kompetencer. Branchen spænder bredt og de kompetencer, bådebyggerne erhverver sig, kendetegner dette.

Dog mener flere af lederne, at eleverne ikke kan særlig meget efter grundforløbet på skolen. Nogle elever er gode til træarbejdet, efter de har været på skolen, men generelt udtaler flere af lederne, at *"der er for meget kaffe-hyggeri på skolen"*.

Det nævnes, at eleverne godt kunne have gavn af noget mere praktisk på skolen, inden de kommer ud i praktikken. Det kunne være værktøjshåndtering som fx at holde rigtigt på værktøjet, brug af maskiner osv.

Skolen kunne ifølge de interviewede ledere ligeledes forberede eleverne til arbejdslivet, da mange er unge fyre, hvor praktikpladsen bliver deres første rigtige arbejde. Ikke alle kan finde ud af at møde til tiden og tage arbejdet seriøst. Skolen bør overordnet give dem en forståelse af, at arbejdet foregår hurtigere ude på arbejdspladserne end det gør på skolen, da tid koster penge. Skolerne bør forberede dem på, hvordan man færdes på værfterne og lære dem om arbejdsmoral mm.

De vigtigste kompetencer for 'den ideelle bådebygger-elev' beskrives af lederne som en person, der er mødestabil og kommer til tiden, er arbejdsom, har gå-på-mod og kan tænke selv. Personen må ligeledes gerne være initiativrig og selvstændig. Derudover skal personen være motiveret og sidst men ikke mindst skal de brænde for det - de skal gerne have en egeninteresse for sejlads og det maritime. Faget kræver også et godt overblik samt perfektion, selvkritik og tålmodighed, da kunderne betaler mange penge for at få deres både lavet. Bådebyggerfaget beskrives som et svært håndværksfag, hvor man skal kunne meget. En leder nævner desuden, at de skal have en realistisk indstilling til faget og ikke være 'drømmere'.

Fastholdelse af bådebyggere

De interviewede ledere og elever kommer med nogle overordnede bud på, hvad man kan gøre for at fastholde bådebyggerne i branchen.

En af lederne på værfterne siger, at det handler om at starte med at forventningsafstemme med eleverne. Han gør meget ud af fra starten af at fortælle eleverne, at de ikke skal forvente *"at skulle stå med træspåner i håret hele dagen"*, men at arbejdet indeholder meget glasfiberarbejde, som er hårdt arbejde. Derudover prøver han at give dem et varieret og udfordrende arbejde og efterhånden give dem nogle ansvarsområder. Ligeledes foreslår han, at man af og til skal sørge for at sende eleverne og bådebyggerne på nogle kurser for at sikre, at de udvikler sig og lærer mere.

På Vikingeskibsmuseet vælger de deres elever efter *"dem der brænder så meget for faget, at de er villige til at rejse langt for jobbet som bådebygger"*. På den måde er der mindre risiko for, at de skifter branche kort tid efter endt uddannelse, hvis de ikke lige kan få job i nærheden af deres bopæl. Derudover pointerer lederen af Vikingeskibsmuseets bådeværft, at det er vigtigt, at man som værft ikke tager flere elever ind, end der er kapacitet til. Der skal gerne være 1 svend pr. elev, så eleven får lært det, han/hun skal. Dette er ligeledes vigtigt for at tænde gnisten hos eleven og sikre, at de forbliver tændte og giver dem lyst til at blive i branchen.

Ser man på, hvad skolen kan forbedre, er listen, ifølge alle lederne og eleverne, lang. Nogle mener, at skolerne lægger for meget vægt på det boglige *"Der er mange elever, der er skoletrætte"* og alle påpeger, at det er ude i praktikken, eleverne lærer mest.

Virksomhederne mener for det første, at svendep prøven bør være mere fleksibel, så den passer til det arbejde, der udføres på praktikstedet, dvs. hvis man har været elev på fx Vikingeskibsmuseet, skal svendep prøven ikke handle om glasfiberarbejde. Flere ledere fortæller, at stort set alle klarer svendep prøven, hvilket gør uddannelsen for useriøs. Fx forklarer en leder, at eleverne får længere tid til svendestykket, hvis lærerne synes, den er lidt for svær.

Samtidig nævnes det, at skolen ikke bør uddanne generalister. Det ville være mere brugbart for bådebyggerne at lære meget mere om få ting - altså det som der forventes af en bådebygger i stedet for at lære lidt om mange forskellige ting. Fx fortæller en elev, at de bruger 1 uge på at lære om el- og gasinstallationer. Dette er ikke nok tid, men som regel er dette noget, der alligevel udføres af fagpersoner og derfor vurderer han, at det er spild af tid.

For at undgå at elever eller bådebyggere forlader faget hurtigt, bør skolen og kommunen, på samme måde som værfterne, forventningsafstemme med de unge og forklare, hvad jobbet indebærer. De bør bl.a. fortælle, at den moderne bådebygger i dag primært arbejder med glasfiber. En leder udtaler, at både skolen og kommunen fortæller eleverne om branchen og arbejdet som bådebygger på en alt for positiv måde, hvilket giver eleverne nogle falske forhåbninger og gør, at nogle elever kan få et chok, når de kommer ud på arbejdspladsen.

Der kommer også forslag om at oprette en form for for-praktik i starten af grundforløbet. I for-praktikken skal eleverne ud på 2-3 forskellige værfter i 1 uge hvert sted for at finde ud af, hvad det handler om og hvilke typer arbejde og arbejdspladser, de brænder for. Det vil samtidig give gode ideer og forbindelser til mulige praktikpladser senere hen.

En elev har en anden idé til, hvordan man kan få et bedre indtryk af branchen og alle de forskellige arbejdspladser og arbejdsopgaver, der er. Han foreslår, at der burde være flere elevpræsentationer i klassen på skolen. Hver elev bør præsentere, hvor han/hun har været i praktik og hvad han/hun har lavet. Det vil på samme måde give et bedre indblik i branchen, fordi der er stor forskel på, hvad man laver alt efter; type og størrelse på værftet og steder i Danmark (om det er Københavnsområdet eller Vestjylland). Det ville give ideer til, hvilke muligheder man har, når man er færdiguddannet bådebygger og hvor man kan søge arbejde. Og man kan få mulighed for at udnytte hinandens kontakter og netværk.

Alle værfterne har gennem årene haft flere elever, som har haft tilknytning til kommunen pga. ADHD eller andre psykiske lidelser. Disse lærlinge kræver ekstra hjælp og lederne udtaler, at der bør være mere hjælp og støtte fra kommunen, for at hjælpe disse elever med særlige behov igennem.

Eleverne på de besøgte værfter har overordnet været glade for at være der. Trods dette ønsker mange også at prøve nye udfordringer. En elev udtaler, at han kender mange, der prøver kræfter med nye fag og brancher, efter de er færdiguddannede. Han kunne også selv tænke sig at arbejde som tømrer, snedker eller kulisbygger på et tidspunkt. Han har mange drømme og er ikke færdig med at lære. Han kunne også godt tænke sig at komme ud og sejle igen. Generelt vil mange prøve noget andet i en periode, men ofte vender mange tilbage til faget igen senere hen. For denne gruppe er der ikke tale om et permanent brancheskift, men et midlertidigt skift.

Der synes at være forskel på, hvor i landet man er. Det vurderes, at der er en tendens til, at bådebyggere fra Københavnsområdet i større grad skifter branche i forhold til i Jylland.

En oversigt tilsendt fra Vikingskibsmuseet viser, hvad deres tidligere uddannede elever beskæftiger sig med i dag. Ud af 12 udlærte elever har 6 elever i dag en stilling som bådebygger. 2 af disse 6 bådebyggere har i mellemtiden lavet noget andet i en årrække, før de igen vendte tilbage til faget. 2 ud af de 12 arbejder i dag i udlandet. 5 har skiftet branche (og 1 ved man ikke, hvad laver i dag). Dette giver et godt billede af bådebyggernes forløb efter endt uddannelse. Dette billede illustrerer fint, hvad de øvrige ledere og elever også har fortalt.

Ud fra Vikingskibsmuseets liste samt fra interviewene med ledere og elever på de besøgte bådeværfter, kan skitseres 4 typer bådebyggere, som de typisk optræder.

4 typer bådebyggere

1. En, der får arbejde som bådebygger efter endt uddannelse og bliver i faget (en stor del af denne gruppe bliver selvstændige og nogle flytter til udlandet).
2. En, der læser videre (til fx bygningskonstruktør, arkitekt, skibsiingeniør, maskinmester, politimand m.fl. – hvoraf nogle vender tilbage til faget senere hen).
3. En, der skifter branche til noget, der minder om (typisk til tømrer og snedker, fordi der er flere jobmuligheder, bedre løn/akkordarbejde og mere træarbejde og mere af de fine håndværksmæssige finesser/design).
4. En, der skifter til en helt anden branche (fordi de ikke kunne få job som bådebygger, eller fordi det alligevel ikke var noget for dem).

Analysen viser, at cirka halvdelen af de uddannede bådebyggere kan karakteriseres som type 1.

De fleste bådebyggere, der forlader branchen, skifter over i byggebranchen - typisk som tømrer eller snedker - kort tid efter de er blevet uddannede (type 3).

En stor del skifter branche, læser videre eller tager til udlandet for en periode. Nogle vender tilbage til bådebyggerbranchen efter en række år.

Opsummering

Årsagen til at mange bådebyggere og bådebygger-elever forlader branchen er opsummeret i følgende punkter:

- Mangel på arbejdspladser (ikke nok efterspørgsel i DK - som bådebygger skal man være villig til at rejse langt for at finde et godt job som bådebygger, og ikke alle er det)
- Rejser til udlandet
- Mismatch - når forventninger til jobindholdet ikke indfries (især ønsker mange at bygge både i træ)
- Faget tiltrækker desuden 'drømmere' og nogle er ikke klar over eller realistiske omkring jobbet's indhold
- Hård branche

Den ideelle bådebyggerelevs kompetencer er opsummeret i følgende punkter:

- Mødestabil
- Arbejdsom og gå-på-mod
- Motiveret og brænde for sejlads
- Selvkritik og tålmodig
- Have et godt overblik
- Initiativrig og selvstændig
- Realistisk indstilling til faget og til den moderne bådebygger